

► Themabrief: **Bevolking** DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

PSO is het strategisch advies- en onderzoeksbureau van DSO; PSO onderzoekt, verzamelt en ontsluit informatie en adviseert over strategie, innovatie en de programmering van DSO-projecten.

Juni 2018

WRR-rapport 'De nieuwe verscheidenheid, toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland' (mei 2018)

Inleiding

Inzicht in hoe de bevolking zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt en van samenstelling verandert maakt het mogelijk om tijdig op veranderingen in te spelen. Dit geldt niet alleen voor gemeentelijk beleid en gemeentelijke dienstverlening in brede zin; ook bedrijven, maatschappelijke organisaties en particuliere instellingen baseren hun investeringen en strategische keuzes (mede) op deze inzichten. Onlangs verscheen het rapport *De nieuwe verscheidenheid, toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is deze Kenniswijzer opgesteld. In deze kenniswijzer wordt ingegaan op de belangrijkste bevindingen van het rapport en wordt ingezoomd op de situatie in Den Haag. Den Haag is namelijk één van de gemeenten waar het rapport specifiek aandacht aan besteedt.

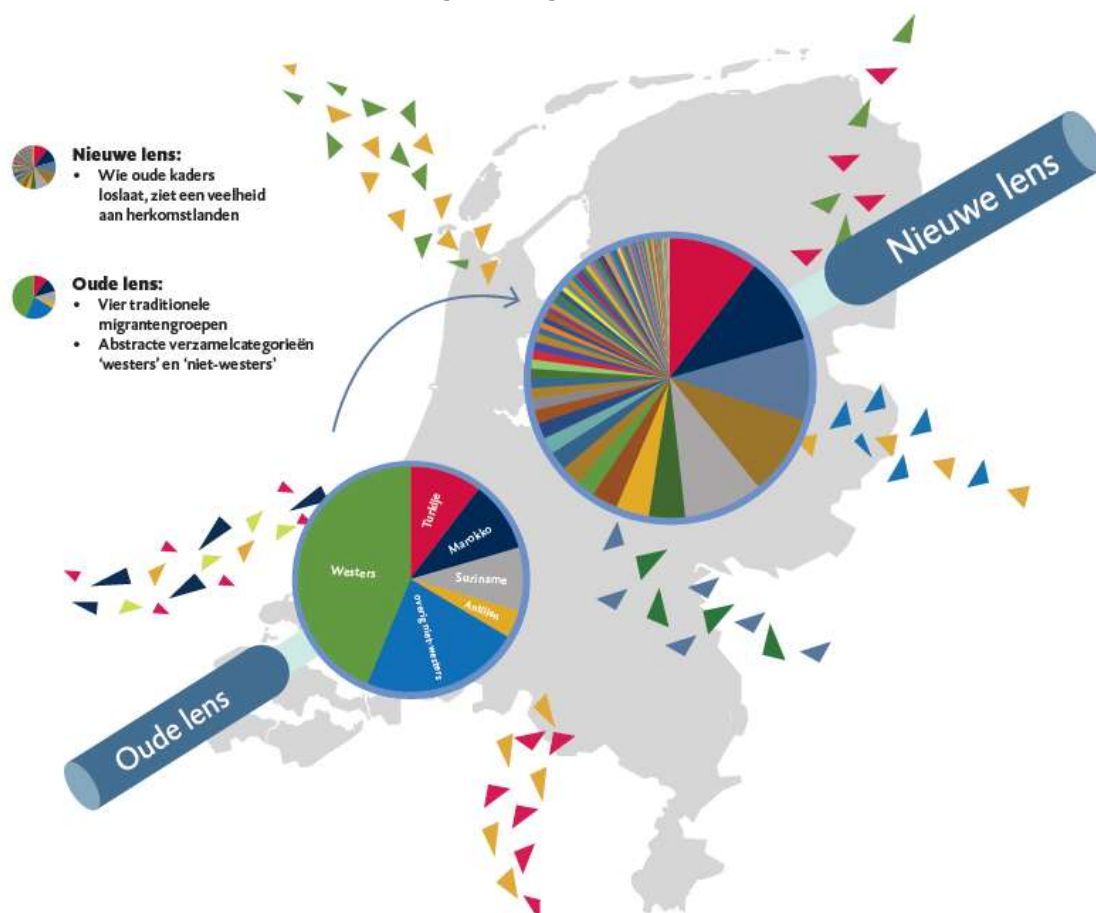
Allereerst staat in het rapport de vraag centraal hoe groot vandaag de dag de diversiteit is in Nederland. De verkenning brengt de grote verscheidenheid naar herkomst in kaart en laat zien dat er grote verschillen bestaan tussen en binnen gemeenten. Vervolgens wordt ingegaan op nog twee vraagstukken. Ten eerste wat het verband is tussen diversiteit naar herkomst en de sociale cohesie in een buurt, wijk of gemeente, en ten tweede wat het verband is tussen diversiteit naar herkomst en de economische ontwikkeling van een regio.

Major-minority stad

Den Haag wordt in het rapport beschreven als een zogeheten 'major-minority' stad. Dat wil zeggen dat Den Haag een 'superdiverse' grote stad is waar de meerderheid van de inwoners een migratieachtergrond heeft. Ditzelfde geldt voor Rotterdam en Amsterdam. Het aantal verschillende herkomstlanden is bijzonder groot. In figuur 2 hieronder is dit goed zichtbaar. Met 51,2% inwoners met een migratieachtergrond is Den Haag de meest diverse gemeente van Nederland, net voor Amsterdam met 51,1%, Rotterdam met 49,3% en Vaals (!) met 48,6% (peildatum 2014).

De WRR roept beleidsmakers op de aandacht niet eenzijdig te richten op bijvoorbeeld de 'klassieke' migrantengroepen zoals inwoners met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond (zij noemen dit de oude lens'), maar vooral ook oog te hebben voor de komst van nieuwe migrantengroepen en de toegenomen diversiteit aan herkomstgroepen (de 'nieuwe lens'). Dit beeld sluit ook aan op informatie en data die binnen de gemeente Den Haag bekend is. Zoals in het rapport *Oost-Europeanen in Den Haag* wordt beschreven is het aantal Hagenaars met een Oost-Europese migratieachtergrond de afgelopen 10 jaar sterk toegenomen (zie figuur 2). Polen en Bulgaren zijn de grootste groep migranten die in Den Haag instromen. De meeste migranten uit Oost-Europa wonen in Laakkwartier en Spoorwijk en de buurten hier rondom.

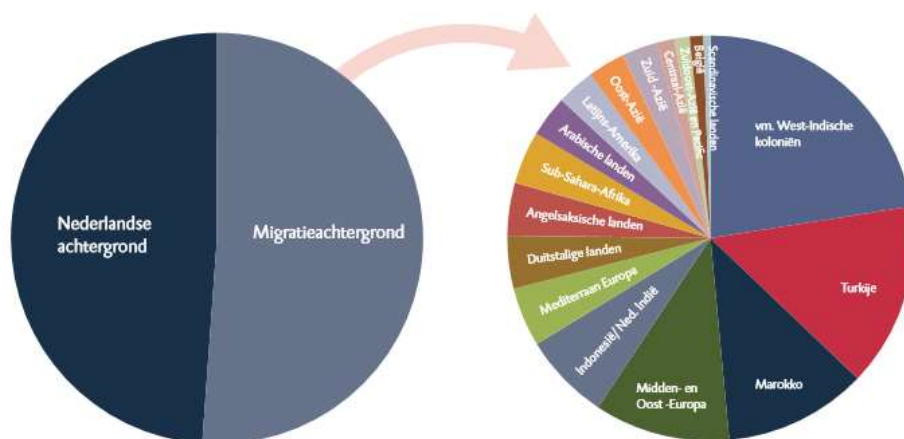
Figuur 1. 'Oude lens' en 'nieuwe lens' bij het kijken naar diversiteit naar herkomst

Bron: WRR 2018/CBS

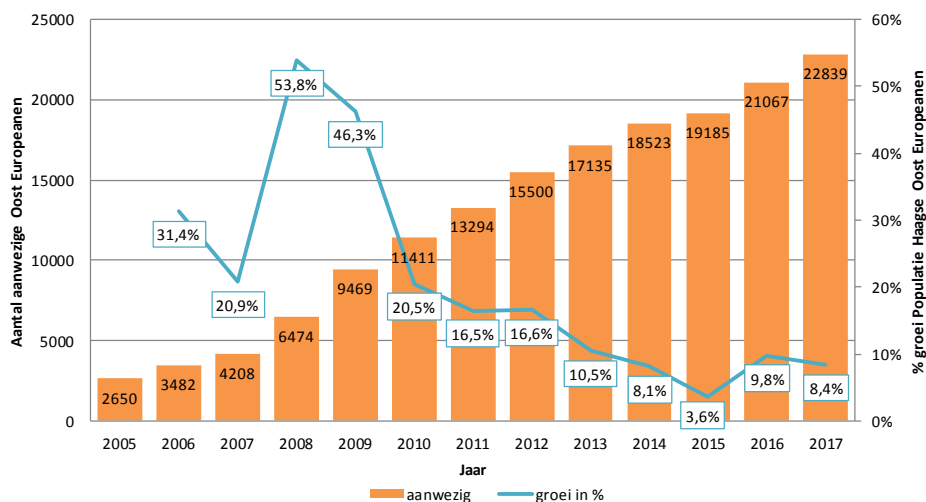
Het WRR-rapport stelt een nieuwe indeling van 18 geo-linguïstische herkomstgroepen voor, waardoor een fijnmaziger en 'moderner' beeld geboden wordt voor de uiterst diverse bevolkingssamenstelling in (grote) steden. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is dat te begrijpen (de fijnmazige indeling doet meer recht aan het brede spectrum van herkomstgroepen). Het is echter de vraag of het ook beleidsmatig relevant is omdat beleid zich in de regel niet zo fijnmazig op specifieke doelgroepen richt, tenzij daar een duidelijk aanwijsbare beleidsrelevantie voor is aan te geven.

Figuur 2. Bevolking Den Haag naar herkomstgroep, januari 2014

Bron: WRR 2018/CBS

Figuur 3. Groei van Hagenaars met Oost-Europese migratieachtergrond in Den Haag, 2005-2017

Bron: Den Haag/DPZ/bewerking DSO/PSO

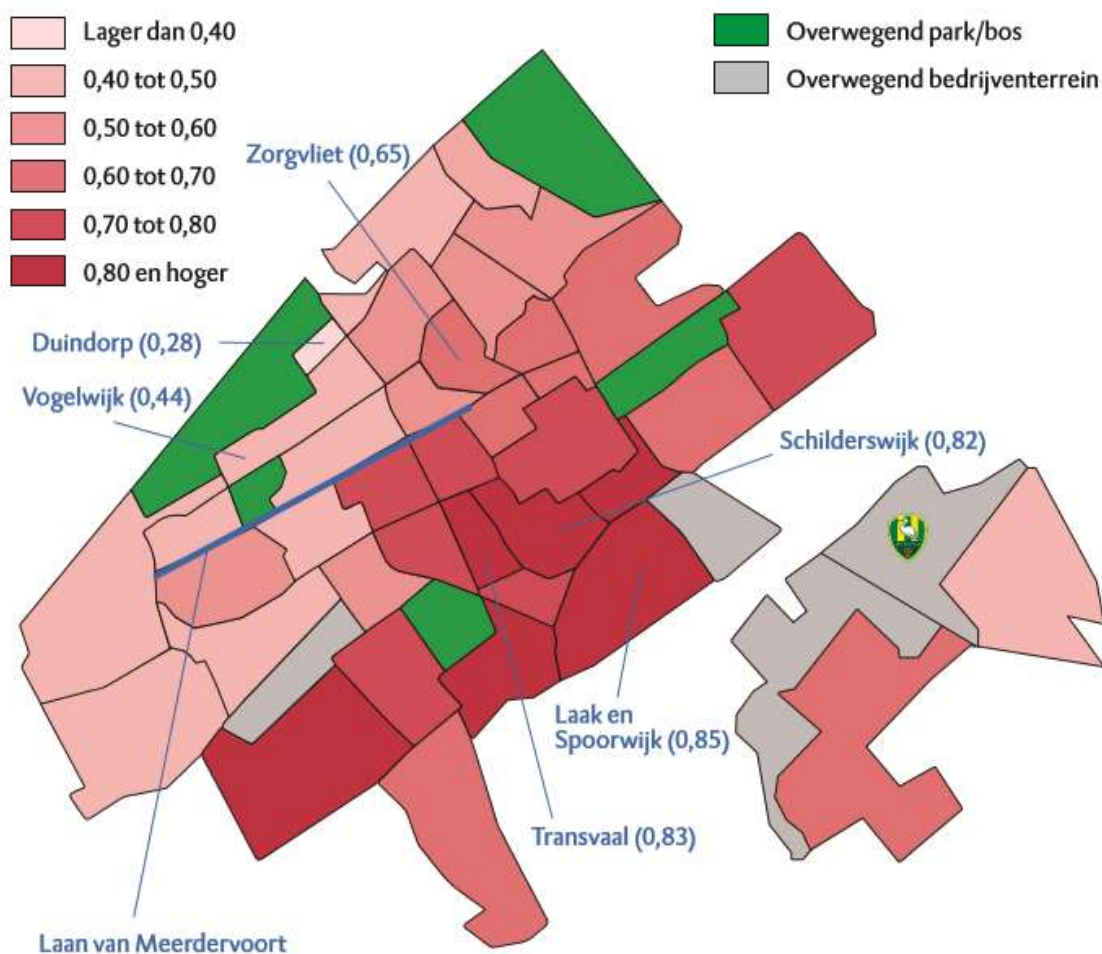
In het WRR-rapport wordt ook ingegaan op de verschillen tussen de wijken Laakkwartier en Spoorwijk, Schildersbuurt, Zorgvliet en Duindorp. Er wordt verondersteld dat er grote verschillen zijn tussen de wijken en dat laat figuur 4 hieronder ook zien. Wat in dit rapport echter buiten beschouwing wordt gelaten is de grootte van de wijken en het aantal inwoners in de wijken. Er mag namelijk wel een nuance aangebracht worden in de conclusie van de auteurs van het rapport. Laakkwartier en Spoorwijk en de Schildersbuurt zijn de twee grootste wijken in Den Haag waar de meeste inwoners wonen. De kans op meer diversiteit is daarmee ook groot.

Herfindahl-Hirschman-Index

De Herfindahl-Hirschman-Index (HHI) is een methode om diversiteit te meten en geeft de kans weer dat twee willekeurige personen uit de bevolking in een bepaald gebied tot verschillende herkomstgroepen behoren. In figuur 3 is de verdeling van deze index over de Haagse wijken aangegeven. Duindorp is de wijk met de laagste score (0,28) en Schilderswijk (officiële wijknaam: Schildersbuurt; 0,82), Laakkwartier en Spoorwijk (0,83) en Transvaal (0,85) hebben de hoogste scores.

Volgens de auteurs van het rapport is deze diversiteit negatief van invloed op de verhoudingen in de buurten tussen verschillende herkomstgroepen. In buurten waar veel diversiteit is hebben de verschillende herkomstgroepen minder vaak contact met elkaar, beoordelen ze het contact minder positief en oordelen ze negatiever over de leefomgeving. 'Want hoe diverser een buurt wordt, hoe meer het samenleven onder druk komt te staan', zegt de socioloog Godfried Engbersen, een van de schrijvers van het rapport. Wat volgens de onderzoekers wel in acht moet worden genomen is dat in buurten waar veel diversiteit is van herkomstgroepen ook vaak een hoger aantal lager opgeleiden en werklozen wonen. Uit andere onderzoeken blijkt dit soms een grotere invloed te hebben op de verhoudingen in de buurt dan de diversiteit in de buurt. Dus dan zou de diversiteit niet de factor zijn die bijdraagt aan lagere sociale samenhang in de buurt, maar het aantal laagopgeleiden in de buurt. Dit is in overeenstemming met informatie en data binnen de gemeente Den Haag. In de wijken waar relatief meer diversiteit is zoals in Laakkwartier en Spoorwijk staan ook de relatief goedkope woningen waardoor mensen met een laag inkomen er voor (moeten) kiezen om in deze wijken te gaan wonen. Inwoners met een migratieachtergrond hebben gemiddeld genomen vaker een lagere opleiding dan inwoners zonder migratieachtergrond. In die zin is het logisch dat deze inwoners voor het vinden van woonruimte meer zijn aangewezen op de wijken waar de woningen goedkoper zijn.

Figuur 4. Herfindahl-Hirschman-Index van wijken in Den Haag, 1 januari 2014

Bron: WRR 2018/CBS

De stelling dat 'te veel diversiteit' op buurt- of wijkniveau de sociale samenhang negatief beïnvloedt kan een verklaring zijn dat verschillende herkomstgroepen vaak een vorm van geografische clustering binnen de stad laten zien. Dit betekent mogelijk dat naast *push*-factoren (bepaalde herkomstgroepen hebben om sociaal-economische redenen beperkte keuze binnen de stad als het gaat om vestigingsmogelijkheden) ook *pull*-factoren een rol kunnen spelen: verschillende herkomstgroepen clusteren in bepaalde wijken waardoor de diversiteit wordt afgeremd en de sociale samenhang op wijkniveau wordt verhoogd. Denk aan de nabijheid van familie, taalverwantschap en specifieke maatschappelijke, culturele en commerciële voorzieningen. Het rapport gaat overigens niet in op deze achterliggende mechanismen.

Diversiteit en economische ontwikkeling

Daarnaast wordt er in het rapport in gegaan op de invloed van diversiteit op de economische ontwikkeling in de regio. Wanneer er naar heel Nederland wordt gekeken is er geen significant verband tussen toenemende diversiteit naar herkomst en economische groei. Wanneer er echter naar het niveau van de Randstad gekeken wordt is er wel een significant verband waar te nemen. Dit verband is in de Randstad significant negatief. Dat wil zeggen dat toenemende diversiteit naar herkomst gepaard gaat met een lagere economische groei. Daarnaast geldt dit - opmerkelijk genoeg - volgens het rapport ook voor regio's waar relatief veel hoogopgeleiden wonen. Dus zowel in de Randstad als regio's met relatief veel hoogopgeleiden gaat diversiteit naar herkomst gepaard met een lagere economische groei, maar in de rest van Nederland niet.

Conclusies en beleidsrichtingen

De auteurs vatten hun bevindingen samen in drie conclusies:

- De nieuwe verscheidenheid naar herkomst heeft een structureel karakter
- De nieuwe verscheidenheid naar herkomst verschilt tussen én binnen gemeenten
- In buurten met veel verscheidenheid is het samenleven ingewikkelder

Het rapport bevat een aantal 'mogelijke beleidsrichtingen' voor steden die met 'superdiversiteit' te maken hebben. De auteurs wijzen er op dat het van belang is de realiteit van de nieuwe verscheidenheid onder ogen te zien, en dat inwoners, overheden en publieke en private organisaties toegerust dienen te zijn voor het omgaan met de sterk toegenomen verscheidenheid onder de Nederlandse bevolking.

Bronnen

Jennissen, R., G. Engbersen, M. Bokhorst en M. Bovens (2018). De nieuwe verscheidenheid. Toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Dienst Stedelijke Ontwikkeling Den Haag (2017). Kenniswijzer Oost-Europeanen in Den Haag 1-1-2017, DSO/PSO.

Link WRR-rapport

www.wrr.nl/onderwerpen/migratiediversiteit/documenten/verkenningen/2018/05/29/de-nieuwe-verscheidenheid

Via bovenstaande link zijn de volgende documenten te openen: het hoofdrapport, de samenvatting, een infographic met de belangrijkste bevindingen, kaarten en grafieken, een overzicht van alle gemeenten in Nederland met hun diversiteitsscore en een video waarin de hoofdlijnen van het rapport worden toegelicht, inclusief een aantal Haagse voorbeelden.

Meer informatie in Den Haag in Cijfers

https://denhaag.buurtmonitor.nl/admin/jive?workspace_guid=b06c55d6-192a-45f1-baec-3d41f87e31d7

Meer kaarten, figuren en tabellen met betrekking tot de bevolking en kenmerken van de bevolking zijn zelf te maken via www.denhaag.buurtmonitor.nl onder het thema Bevolking/kenmerken bevolking.

COLOFON

Uitgave
Gemeente Den Haag
DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek
juni 2018

Inlichtingen

DSO/PSO
Sanne Pronk (070 -7528964 / sanne.pronk@denhaag.nl)

De afdeling Programmamanagement, Strategie en Onderzoek is het strategisch advies- en onderzoeksbureau van DSO; PSO onderzoekt, verzamelt en ontsluit informatie en adviseert over strategie, innovatie en de programmering van DSO-projecten.

De Dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen aansprakelijkheid inzake het gebruik van en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en % kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.